

*Itä-Suomen alueellisen romaniastian toimintakertomus
toimikausi 2011-2013*

Kuva Pentti Nousiainen

ITÄ-SUOMEN ALUEELLISEN ROMANIASIAIN NEUVOTTELUKUNNAN TOIMINTAKERTOMUS TOIMIKAUDELTA 2011-2013

Alueellisen romaniasiain neuvottelukunnan asema ja toiminta perustuu valtioneuvoston asetukseen (1019/2003). Asetuksen 7 §:n mukaan alueellinen neuvottelukunta toimii romaniväestön osallistumismahdollisuuksien sekä elinolojen edistämiseksi kunkin aluehallintoviraston toimialueella.

Itä-Suomen alueellinen romaniasiain neuvottelukunta kuuluu Itä-Suomen aluehallintovirastoon, jossa neuvottelukunnan toiminnot on sijoitettu peruspalvelut, oikeusturva ja luvat -vastuualueelle (PEOL).

Asetuksen mukaisesti neuvottelukuntaa kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä lisäksi 8-12 jäsentä, joista puolet edustaa alueen romaniväestöä sekä puolet eri viranomaisia aluehallintoviraston toimialueella.

Toimikaudelle 2011 – 2013 neuvottelukunnan on nimennyt Itä-Suomen aluehallintoviraston ylijohtaja Elli Aaltonen:

- puheenjohtaja sosiaalineuvos Juha Koponen, Itä-Suomen aluehallintovirasto
- varapuheenjohtaja, ohjaaja Seppo Hagert, Kuopio
- työyhteisökouluttaja Risto Asikainen, Kuopio
- rouva Jaana Bollström, Liperi
- rouva Vieno Bollström, Kitee
- merkonomi Ossi Blomerus, Savonlinna
- rehtori Erkki Kontro, Kiteen opetustoimi, Kitee
- johtava työvoimaneuvoja Pekka Kosonen, Joensuun Te- toimisto, Liperi
- yrittäjä Unelma Kuokkanen, Joensuu
- päihdetyön erityisohjaaja Erkki Lahtinen, Iisalmen kaupunki, Iisalmi
- työvalmentaja Tenho Palm, Mikkeli
- rouva Kristiina Schwartz, Varkaus
- kehittämisspäälikkö Irja Sokka, Etelä-Savon Ely- keskus, Mikkeli
- opinto-ohjaaja Päivi Roine, Savon ammatti- ja aikuisopisto, Varkaus

Neuvottelukunta edistää romaniväestön yhteiskunnallisia osallistumismahdollisuuksia sekä taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä elinolosuhteita toimialueellaan.

Asetuksessa määritellyt neuvottelukunnan tehtävät:

- seurata romaniväestön yhteiskunnallisten osallistumismahdollisuuksien ja elinolojen kehitystä tasa-arvon edistämiseksi
- tehdä aloitteita ja esityksiä romanien taloudellisten, sosiaalisten, koulutuksellisten ja sivistyksellisten elinolosuhteiden parantamiseksi
- edistää romanikulttuuria ja kieltä
- edistää syrjinnän poistamista
- lisätä romanikulttuurin tuntemusta valtaväestön keskuudessa

Toimintakertomuksen sisältö

Toimintakertomus kattaa neuvottelukunnan toimikauden 2011 – 2013.

Toimikauden painopistealueet ja toimintalinjaukset

- tiedotus / verkostoituminen
- romanipoliittinen ohjelma
- romanien paikallisen toiminnan aktivoiminen (paikalliset romanityöryhmät)
- koulutus / työnsaanti
- kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen liittyvät asiat
- romanivanhusten tarpeet
- asunto-asiat

Tiedotuksessa ja vuorovaikutuksessa on ollut lähtökohtana, että informaation antamisessa tarvitaan kohdennettua tietoa ja asioiden esille nostamista erilaiset kohderyhmät huomioiden. Tiedotus jakautui romaneille suunnattuun ja viranomaisille kohdistettuun tiedottamiseen sekä suuren yleisön tarvitsemaan tietoon romaneista.

Toteutuneet toimenpiteet:

Opiskelijat ja oppilaitokset

- Opiskelijoille vuosittain suunnatut tilaisuudet eri ammattioppilaitoksissa
- Informaatiotilaisuus opettajille, Savon ammatti- ja aikuisopiston Varkauden toimipiste
- Mikkelin ammattikorkeakoulun sairaanhoitajaopiskelijoiden tutustuminen romaniperheisiin
- Neuvottelukunnan yhteistyössä Itä-Suomen aluehallintoviraston sivistystoimen kanssa järjestämät koulutus- ja neuvottelupäivät; 6.4.2011 Kiteellä, 21.3.2012 Mikkelissä ja 14.3.2013 Mikkelissä

Paikalliset ja seudulliset keskustelu- ja tiedotustilaisuudet, joiden järjestäminen on koettu erittäin hyväksi toimintatavaksi. Tilaisuuksiin kutsuttiin poikkihallinnollisesti kuntien eri hallintokuntien virkamiehiä ja johtavia luottamushenkilöitä sekä paikallisia romaneja. Tilaisuuksissa esiteltiin neuvottelukunnan toimintaa ja Romanipoliittisen ohjelman (ROMPO) sisältöä ja tavoitteita. Kaikissa tilaisuuksissa käytiin vilkasta ja rakentavaa keskustelua romanasioista.

Keskustelu- ja tiedotustilaisuudet järjestettiin:

Iisalmessa 9.6.2011

Leppävirralla 31.8.2011

Joensuussa 31.5.2012

Mikkelissä 2.10.2012

Kiteellä 9.9.2013

Neuvottelukunta osallistui Itä-Suomen aluehallintoviraston avoimet ovet -tilaisuuksiin, joissa oli esillä romanikulttuurinäyttely, Mikkelissä 25.3. Kuopiossa 26.10. ja Joensuussa 16.11.2011.

Perheleirejä järjestettiin yhteistyötahojen kanssa Kiteellä, Savonlinnassa ja Mikkelissä.

Kuopion mielenterveyspäivien yhteydessä oli 1.- 4.11.2011 ja 29.10.-1.11.2012 Gelem Gelem näyttely. Lisäksi jaettavana oli erilaista romanikulttuurimateriaalia.

Neuvottelukunnan jäsenet osallistuivat runsaslukuisesti vuosittain järjestettäville valtakunnallisille romaniasian neuvottelukuntien neuvottelupäiville. Itä-Suomen romaniasian neuvottelukunta sai myönteistä palautetta tästä aktiivisuudesta.

Kulttuuritapahtumat Kuopiossa ja Joensuussa

Kulttuuripäivät Kuopiossa 14. ja 15.4.2012 Musiikkikeskuksessa; *Romanit keskuksessamme 500 vuotta – tunnetko heidät.*

Kulttuuripäivien tavoitteena oli vähentää ennakkoluuloja, lisätä suvaitsevaisuutta sekä kertoa romanien kulttuurista ja tavoista. Päivien eri tilaisuuksiin osallistui runsaasti väkeä ja päivät huomioitiin hyvin myös mediassa.

Paneelikeskustelua seurasi 160 henkilöä.
Kimallusta ja pitsiä työpaja kokosi noin 20 lasta ja nuorta.
Konserttilippuja myytiin 503 kpl, lisäksi 100 kutsuvierasta.
Hengelliseen tilaisuuteen osallistui 300 henkilöä.

Monipuoliseen ohjelmatarjontaan sisältyi Joakim Eskildsenin valokuvanäyttely VB-valokuvakeskuksessa (14.4.-20.5.2012) sekä Musiikkikeskuksessa Romanihistorian katsaus, historiantutkija Panu Pulma, paneelikeskustelu, *Hortto Kaalon* konsertti ja hengellisen tilaisuus (*Katusoihdut ja Leif Lindeman*).

Kulttuuripäivien yhteydessä oli myös *Gelem gelem-näyttely, Pitsiä ja kimallusta*, kaikille avoin not-stop työpaja, *Kirjanäyttely (16.-21.4.2012) Romanit - tuntematon vähemmistö*, Kuopion maakuntakirjastossa. Lisäksi kirjaston musiikkiosastolla oli romanimusiikkiin liittyvä näyttely. Elokvateatteri Kuvakukossa esitettiin 15.4. Katriina Lillqvist ohjaama elokuva *Eihän tämä minun maani ollut*.

Yhtä matkaa -romanikulttuuripäivä Joensuun Ilosaareissa 29.6.2013

Ilosaari tarjosi hyvät puitteet ulkoilmatapahtumalle. Kaupunginjohtaja Kari Karjalainen saapui komeasti hevosella ja kieseillä avaamaan juhlan. Musiikkiesitykset toteutettiin Pohjois-Karjalaisin voimin. Esiintyjinä olivat Harri Kuokkanen, Toni Huhta ja Kai Åberg Joensuusta, Nurmeksesta Seppo ja Henry Palm orkestereineen sekä Hilja Grönfors ja Latso Dzinta.

Kerubin yläsalissa mustalaismusiikin tutkija Kai Åberg piti mielenkiintoisen esitelmän *Suomen romanien perinnelaulut – romanimusiikin historialliset, kulttuuriset ja sosiaaliset ulottuvuudet*. Samassa paikassa esitettiin myös elokuva *Gelem gelem –musikaali*. Lisäksi paikalla oli romaniaiheinen näyttely. Pientä markkinatunnelmaa Ilosaaren alueelle saatiin romanien ja pääväestön myyntikojuista, joissa oli tarjolla muun muassa käsitöitä.

Tapahtuman järjestivät yhteistyössä Itä-Suomen aluehallintovirasto, Itä-Suomen alueellinen romaniasian neuvottelukunta, Joensuun kaupunki, Soroppi ry, Taiteen edistämiskeskus ja Pohjois-Karjalan taidetoimikunta.

Paikallisten ja seudullisten romanityöryhmien aktivointi ja tukeminen

Itä-Suomessa on paikalliset/seudulliset romanityöryhmät Kuopiossa, Ylä-Savossa (Iisalmi, Kiuruvesi, Sonkajärvi ja Vieremä) ja Keski-Karjalassa (Kitee, Tohmajärvi

ja Rääkkylä). Lisäksi Savonlinnassa, toimialueenaan myös Savonlinnan ympäristökunnat ja Varkaudessa on aktiivisesti toimivat romaniyhdistykset.

Sekä romanityöryhmät että romaniyhdistykset ovat tärkeitä yhteistyöelimiä paikallisten romanien ja viranomaisten välillä romanien elinolosuhteiden parantamisessa ja romanikulttuurin edistämiseksi.

Paikalliset ja seudulliset romanityöryhmät ja -yhdistykset sekä alueelliset romaniasian neuvottelukunnat ja valtakunnallinen romaniasian neuvottelukunta muodostavat yhdessä maailmanlaajuisestikin ainutlaatuisen verkoston romaniasioiden hoitamiseksi ja edistämiseksi.

Itä-Suomen romaniasian neuvottelukunta järjesti romanityöryhmille 15.3.2012 Varkaudessa yhteisen koulutus- ja neuvottelupäivän, jonka aiheena oli *Hyvät käytännöt*. Tilaisuuteen osallistuivat Kuopion romanityöryhmä, Keski-Karjalan seudullinen romanityöryhmä, Ylä-Savon seudullinen romanityöryhmä ja naapurimaakunnasta Jyväskylän romanityöryhmä.

Asuntoasiat

Romanien asunnon saamista vaikeuttavat edelleen heihin etnisenä ryhmänä kohdistuvat perusteettomat, kielteiset asenteet. Tämä ongelma ei koske koko romaniväestöä, mutta joissakin yksittäisissä tilanteissa ja joillakin paikkakunnilla romaneja ei kohdella asuntojen saamisessa yhdenvertaisesti muiden asuntojen tarvitsijoiden kanssa.

Olimme yhteistyössä YES- yhdenvertaisuus Etusijalle – hankkeen kanssa järjestämässä Oma koti kullankallis seminaaria Mikkelissä 12.6.2012 Seminaarissa keskusteltiin romanien asunnon saantiin ja asumiseen liittyvistä haasteista sekä etsittiin niihin ratkaisuja yhdenvertaisuuden toteutumisen ja hyvien toimintatapojen kautta. Seminaari perustui Suomen romanipoliittisen ohjelman toimenpide-ehdotuksiin.

Liperissä järjestettiin vuonna 2013 yhdessä vähemmistövaltuutetun toimiston, Pohjois-Karjalan sovittelutoimiston ja sisäasiainministeriön kanssa kaksi tilaisuutta, joissa paneuduttiin romaniväestön asumisoloihin ko. kunnassa.

Koulutus ja työsaanti

Neuvottelukunta on nähnyt koulutustason nostamisen yhtenä tärkeimpänä keinona romaniväestön elinolojen parantamiseksi. Päättäväisyyttä on ollut saada romaniväestölle eri alojen ammattikoulutusta, mikä parantaa mahdollisuuksia työn saantiin. Koulutustason oleellisesta parantamisesta huolimatta romanit kohtaavat työn saamisessa edelleenkin epäasianmukaista kohtelua, jopa syrjintää.

Koulutukseen liittyvissä asioissa neuvottelukunnan yhteistyötahoina ovat olleet mm. Opetushallitus, kunnat, Ely-keskukset ja te-toimistot sekä ammatilliset oppilaitokset.

Savon ammatti- ja aikuisopistossa toteutettiin romaneille suunnattu koulutusmalli, joka koostui kahdesta vaiheesta, ohjaava koulutus ja romaniosaajan koulutus. Koulutuksen ensimmäinen vaihe toteutettiin 7.2.-31.5.2011 ohjaavana koulutuksena ammatti- ja aikuisopiston Varkauden toimipisteessä. Mallin mukaan tutkintoon tähtäävällä valmistavalla romaniosaaja-jaksolla koulutusta syvennetään ja siinä suuntaudutaan kolmeen eri vaihtoehtoon, jotka ovat vaatetusala, sisustus ja

metalliala. Koulutus kestää kaikkiaan 2,5 vuotta, jona aikana opetus asteittain integroituu yleiseen opetukseen.

Mikkelissä valmistui keväällä 2013 kahdeksan romania eri ammatteihin; lähihoitajiksi, LVI- alalle, merkonomiksi, artesaaniksi ja lastenohjaajaksi sekä tarjoilijaksi. Aluehallintovirasto tarjosi valmistuneille juhlakahvit. Tilaisuuteen osallistui Itä-Suomen aluehallintoviraston ylijohtaja Elli Aaltonen. Media oli positiivisesti kiinnostunut asiasta. Myös Iisalmessa ja Kiteellä juhlittiin opiskelunsa päättäneitä.

Savon ammatti- ja aikuisopisto aloitti syksyllä 2013 romanikulttuurin ohjaajan ammattitutkinnon koulutuksen, jossa opiskelee 20 romaniopiskelijaa. Neuvottelukunnan sihteeri osallistui aktiivisesti koulutuksen suunnitteluun.

Olimme mukana

Neuvottelukunta osallistui yhteistyössä Opetushallituksen romaniväestön koulutusryhmän kanssa romanioppilaiden perusopetuksen tilannekatsauksen aineiston keruuseen.

Neuvottelukunnan jäsenet olivat toteuttamassa kyselyä, jossa Itä-Suomen alueella selvitettiin romaniväestön kulttuuripalvelujen käyttöä.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) suunnittelee suurta Suomen romanien hyvinvoinnin tilannekatsausta toteutettavaksi vuosina 2014-2016. Tavoitteena on kerätä romaniväestöstä samanlaista tietoa kuin koko väestöstä kerätään. Tieto tarvitaan romanien terveys- ja sosiaalipalvelujen kehittämiseen. Neuvottelukunta on esittänyt näkemyksensä hankkeen esitutkimukseen liittyen ja neuvottelukunnan sihteeri Helena Valentin ja jäsen Ossi Blomerus ovat olleet hankkeen ohjausryhmässä.

Opetushallituksen romaniväestön koulutusryhmä teki vuonna 2013 aikuisten romanien koulutusselvityksen, jossa alueelliset neuvottelukunnat ja aluehallintovirastojen suunnittelijat olivat mukana. Selvitykseen perustuva tilannekatsaus ja toimenpide-ehdotukset valmistuvat vuonna 2014.

Romanikielen ja -kulttuurin edistäminen

Kielipesätoiminta, jonka aikaansaamisesta Itä-Suomen alueellinen romani-asian neuvottelukunta aikanaan teki aloitteen, on koettu erittäin hyväksi toimintatavaksi romanikielen opiskelun ja puhumisen tukemisessa ja romanikulttuurin välittämisessä. Itä-Suomessa toimii neljä kielipesää Mikkelissä, Savonlinnassa, Kiteellä ja Varkaudessa.

Savonlinnan seudun romaniyhdistys järjesti kesällä 2013 kesäkoulun, jossa olivat mukana Varkauden ja Kiteen kielipesät.

Romanivanhukset

Toimintasuunnitelmansa mukaisesti neuvottelukunta on tukenut romanivanhusten yhteisten tapaamisten järjestämistä.

Elokuussa 2012 järjestettiin yhdessä Suomen romaniyhdistyksen ja Raha-automaattiyhdistyksen kanssa viiden päivän pituinen vanhustenleiri Riistaveden Tuomirannassa. Osallistujina oli 14 vanhusta eri puolilta Itä-Suomea.

Romanipoliittinen ohjelma

Vuonna 2009 hyväksytty kokonaisvaltainen ja konkreettisia toimenpide-ehdotuksia sisältävä romanipoliittinen ohjelma (Rompo) on ollut hyvä lähtökohta toteutettaessa romanipoliitiikkaa ja suunnattaessa neuvottelukunnan toimintaa.

Neuvottelukunta on toiminut aloitteentekijänä suhteessa eri viranomaistahoihin ja romaniväestöön, jotta ohjelman toimenpide-esityksiä saadaan viedyksi eteenpäin. Tärkeä merkitys tässä työssä on ollut tietoisuuden levittäminen romanikulttuurista eri kohderyhmille.

Ohjelman mukaan eri ministeriöt toteuttavat hallinnonaloillaan romanipoliittisessa ohjelmassa vastuulleen määrättyjä toimenpiteitä romanien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Aluehallintovirasto ja alueellinen romaniain neuvottelukunta ovat osallistuneet näiden toimenpiteiden alueelliseen toimeenpanoon.